

Dr. Zeynep ÇALIŐKAN

**ULUSLARARASI YATIRIM UYUŞMAZLIKLARININ
DOSTANE ÇÖZÜMÜ: ICSID UZLAŞTIRMA VE
ARABULUCULUK PROSEDÜRLERİ**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XVII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM ULUSLARARASI YATIRIM UYUŞMAZLIKLARI VE YATIRIMCI- DEVLET ARABULUCULUĞU ÇÖZÜM MEKANİZMASI

I. Uluslararası Yatırım Uyuşmazlığı.....	7
A. Genel Olarak	7
B. ICSID Tahkiminde Yatırım Uyuşmazlığı Kavramı.....	14
II. Yatırımcı-Devlet Uyuşmazlık Çözümü (ISDS) Sistemi	19
A. Genel Olarak	19
B. ISDS Mekanizmasında Tahkim Dışı Çözüm Yolları.....	21
1. Müzakereler.....	21
2. Uzlaştırma.....	22
3. Vakıa Tespiti	23
C. ISDS Sistemine Getirilen Eleştiriler ve Çözüm Önerileri	24
1. ISDS Sistemine Getirilen Eleştiriler.....	24
2. ISDS Sistemine Getirilen Çözüm Önerileri	29
III. Yatırımcı-Devlet Arabuluculuğu (Investor-State Mediation)	34
A. Genel Olarak	34
B. Yatırımcı-Devlet Arabuluculuğunun Avantajları	36

C. Yatırımcı-Devlet Arabuluculuğunun Dezavantajları.....	39
D. Yatırımcı-Devlet Arabuluculuğu Hakkındaki Gelişmeler	43
IV. UNCITRAL'ın ISDS Reformu ve Yatırımcı Devlet Arabuluculuğu Hakkındaki Çalışmaları	47
A. Genel Olarak	47
B. Tamamlanmış ISDS Reform Çalışma Örnekleri	48
1. Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarında Hakemler ve Hakimler için Davranış Kuralları (2023)	49
2. Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümüne İlişkin Danışma Merkezi	50
3. Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Önlenmesi ve Hafifletilmesine İlişkin Araç Seti	51
C. UNCITRAL'ın Yatırımcı Devlet Arabuluculuğu ile İlgili Çalışmaları.....	52
1. Genel Olarak	52
2. UNCITRAL Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Rehberi	55

İKİNCİ BÖLÜM

YATIRIM ANLAŞMALARINDA DOSTANE ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ

I. İki Taraflı Yatırım Anlaşmalarında Dostane Çözüm Yöntemlerinin Düzenlenişi	67
A. Genel Olarak	67
B. Dostane Çözüm Süresi ve Potansiyel Olarak Tahkimden Önce Sadece “Dostane Çözüm” Arayışına Yönelik Düzenleme İçeren Hükümler	69
C. Tahkimden Önce Arabuluculuk veya Diğer Belirli Dostane Uyuşmazlık Çözümü Mekanizmalarına Açıkça İzin Veren Hükümler.....	72

D. Sakinleşme (Cooling Off) Döneminde Arabuluculuk veya Diğer Dostane Uyuşmazlık Çözümü Mekanizmalarının Kullanımını Olumlu Bir Şekilde Teşvik Eden Hükümler	74
E. Tahkimden Önce Arabuluculuk veya Diğer Dostane Uyuşmazlık Çözümü Mekanizmalarını Zorunlu Kılan Hükümler	76
F. Herhangi Bir Zamanda Arabuluculuğa İzin Veren Hükümler	78
II. Türkiye'nin Taraf olduğu İki Taraflı Yatırım Anlaşmalarında Dostane Çözüm Yöntemlerinin Düzenlenişi.....	79
A. Dostane Çözüm Süresi ve Potansiyel Olarak Tahkimden Önce Sadece "Dostane Çözüm" Arayışına Yönelik Düzenleme İçeren Hükümler	81
B. Tahkimden Önce Arabuluculuk veya Diğer Belirli Dostane Uyuşmazlık Çözümü Mekanizmalarına Açıkça İzin Veren Hükümler.....	85
C. Sakinleşme (Cooling Off) Döneminde Arabuluculuk veya Diğer Dostane Uyuşmazlık Çözümü Mekanizmalarının Kullanımını Olumlu Bir Şekilde Teşvik Eden Hükümler	89
D. Tahkimden Önce Dostane Uyuşmazlık Çözümü Mekanizmalarını Zorunlu Kılan Hükümler.....	91
E. Herhangi Bir Zamanda Arabuluculuğa İzin Veren Hükümler	94
III. Çok Taraflı Yatırım Anlaşmalarında Dostane Çözüm Yöntemlerinin Düzenlenişi	96
A. Enerji Şartı Anlaşması	96
B. İslam Konferansı Teşkilatına Üye Ülkeler Arasında Yatırımların Teşviki, Korunması ve Garanti Edilmesi Anlaşması (İKT Yatırım Anlaşması)	101
C. Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN)	105
D. Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı (COMESA).....	108
E. Kanada-Avrupa Birliği Kapsamlı Ekonomik ve Ticaret Anlaşması (CETA).....	110
IV. Yatırım Anlaşmalarının Uyuşmazlık Çözüm Maddelerinin Yorumu	112
V. Yatırım Anlaşmalarında Yer Alan Sakinleşme Süresinin Yerine Getirilmemesinin Sonuçları.....	116

VI. Yatırım Anlaşmalarında Dostane Çözüm Yöntemlerine İlişkin Düzenleme Yapılırken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar.....	121
A. Genel Olarak.....	121
B. Yatırım Anlaşması Yapılırken Kullanılabilecek Örnek Model: Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarında Arabuluculuğa İlişkin UNCITRAL Model Hükümleri	128

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ICSID UZLAŞTIRMA PROSEDÜRÜ

I. Genel Olarak.....	131
II. ICSID Uzlaştırma Prosedürü ve ICSID Tahkimi Arasındaki Farklılıklar ve Benzerlikler.....	137
III. ICSID Uzlaştırma Kuralları Kapsamında Uzlaştırma Prosedürü.....	142
A. Başvuru Aşaması: Uzlaştırma Talebi.....	143
B. Uzlaştırma Komisyonunun Teşkili.....	149
1. Uzlaştırıcıların Sayısı ve Atanma Şekli	149
2. Uzlaştırıcıların Seçimi ve Atanması.....	153
3. Uzlaştırma Komisyonunun Kuruluşu	159
4. Uzlaştırıcıların Reddi ve İstifası.....	160
C. Uzlaştırma Sürecinin Yürütülmesi.....	164
1. Komisyonun Görevleri	165
2. İlk Yazılı Beyanlar	167
3. İlk Oturum.....	169
4. İlk Oturum Sonrası Uzlaştırma Süreci.....	172
D. Usule İlişkin Diğer Hususlar	176
1. Gizlilik	176
2. Üçüncü Kişi Finansmanının Bildirilmesi	178
3. Masraflar	179
E. Uzlaştırma Sürecinin Sona Ermesi	179
1. Komisyonun Oluşturulmasından Önce Sona Erme	180

2. Komisyonun Oluşturulmasından Sonra Uzlaştırmanın Sona Erdirilmesi	181
IV. ICSID Ek Mekanizma Kuralları Kapsamında Uzlaştırma	187
A. Genel Olarak	187
B. Uzlaştırma Talebi	193
C. İnceleme ve Kayıt	195
D. Uzlaştırma Komisyonunun Teşkili	197
1. Uzlaştırıcıların Sayısı ve Atanma şekli	197
2. Uzlaştırıcıların Seçimi ve Atanması	198
3. Komisyonun Oluřturulması	201
E. Uzlaştırma Sürecinin Yürütölmesi	202
1. İlk Yazılı Beyanlar	202
2. İlk Oturum	202
F. Uzlaştırma Sürecinin Sona Ermesi	204
1. Komisyonun Oluşturulmasından Önce Sona Ermesi	205
2. Komisyonun Oluşturulmasından Sonra Uzlaştırmanın Sona Erdirilmesi	205

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ICSID ARABULUCULUK PROSEDÜRÜ

I. Genel Olarak	207
II. ICSID Arabuluculuk Kurallarının Uygulama Kapsamı	211
III. ICSID Arabuluculuk Süreci	214
A. Arabuluculuk Talebi	214
B. Talebin İncelenmesi ve Kayıt	217
C. Arabulucunun Atanması	219
D. İlk Arabuluculuk Oturumu ve Arabuluculuk Protokolü	223
E. Arabuluculuk Usulü	228
F. Usule İlişkin Diğer Hususlar	231
1. Arabuluculuğun Gizlilięi	231

2. Masraflar	232
G. Arabuluculuk Prosedürünün Sona Ermesi	233
IV. ICSID Uzlaştırma ve ICSID Arabuluculuk Prosedürleri Arasındaki Farklılıklar	236

BEŞİNCİ BÖLÜM
ICSID UZLAŞTIRMA VE ARABULUCULUK
PROSEDÜRLERİ SONUCUNDA
GERÇEKLEŞTİRİLEN ANLAŞMALARIN
SİNGAPUR ARABULUCULUK
SÖZLEŞMESİNE GÖRE İCRASI

I. Genel Olarak	243
II. Singapur Sözleşmesinin Kapsamı	246
A. Milletlerarası Niteliğe Haiz Olmalı	247
1. İşyeri Kavramı	251
2. Borcun İfa Edileceği Yer Kıtası	253
3. Sulh Anlaşmasının Konusu İtibariyle Sıkı İlişki Kıtası	253
4. Arabuluculuk Yeri Kavramı	254
B. Arabuluculuk Süreci Sonucunda Elde Edilmiş Bir Anlaşma Olmalı	256
C. Anlaşma Yazılı Olarak Yapılmış Olmalı	259
D. Arabuluculuk Süreci Sonucunda Oluşan Anlaşmanın Ticari Bir Uyuşmazlığa İlişkin Olması	261
1. Genel Olarak	261
2. Yatırım Uyuşmazlıkları	265
E. Kapsam Dışında Bırakılan Anlaşmalardan Olmama	271
III. Singapur Sözleşmesine Göre ICSID Uzlaştırma ve Arabuluculuk Prosedürleri Sonucunda Varılan Anlaşmaların Tanınması ve İcra Edilebilirliği	275
A. Genel Olarak	275

B. Yetkili Makam	279
C. Usuli Şartlar	281
1. Taraflarca İmzalanmış Arabuluculuk Sulh Anlaşması.....	282
2. Taraflar Arasındaki Sulh Anlaşmasının Arabuluculuk Süreci Sonucunda Oluşturğunu Gösteren Deliller	284
3. Sulh Anlaşmasının İcrası İçin Talepte Bulunulan Devletin Diline Çevrilmiş Hali	285
4. Singapur Sözleşmesinde Belirtilen Şartların Yerine Getirilmiş Olduğuna Dair Yetkili Makam Tarafından Talep Edilebilecek Diğer Belgeler	286
D. İcra Edilebilirlik Talebinin Reddi Sebepleri.....	287
1. Tarafların Ehliyetsizliği.....	289
2. Sulh Anlaşması'nın Geçersizliği	291
a. Sulh Anlaşması'nın Hükümsüz, Tesirsiz ve Uygulanmasının İmkânsız Olması.....	291
b. Sulh Anlaşmasının Bağlayıcı ve Nihai Olmaması	293
c. Sulh Anlaşmasının Sonradan Değiştirilmiş Olması	293
3. Sulh Anlaşmasındaki Edimlerin İfa Edilmiş Olması veya Açık ve Anlaşılabilir Olmaması	294
4. İcra Talebinin Sulh Anlaşması Hükümlerine Aykırı Olması .	294
5. Arabulucunun Arabuluculuk Standartlarına Aykırı Davranması.....	295
6. Arabulucunun Tarafsız ve Bağımsız Olmaması.....	296
7. Kamu Düzenine Aykırılık.....	298
8. Uyuşmazlık Konusunun Arabuluculuğa Elverişli Olmaması	299
IV. Singapur Sözleşmesinin Uygulanmasına İlişkin Çekinceler.....	301
SONUÇ	307
KAYNAKÇA.....	319